

Recenze

Dahlheim, Werner

U kolébky Evropy : Odkaz antického Říma / Werner Dahlheim. Praha : Vyšehrad, 2006. 224 s.

Tématem této publikace je otázka, která se zdá být nyní aktuální víc, než kdy jindy. Co je to vlastně Evropa, jakým směrem rostly kořeny a zda vůbec existuje nějaká její hranice? Na tuto otázku se nám snaží Werner Dahlheim, z pohledu odborníka na dějiny starověku, odpovědět co možná nejsrozumitelněji. U zrodu naší západní civilizace stojí podle autora antický Řím, jakožto vzor městské kultury a státního uspořádání. Popisuje, jak se Římané snažili o vytvoření jednoho silného impéria, a ukazuje vývoj systému vlády od doby prvního císaře Augusta po dobytí západní části říše divokými barbary. Rovněž sleduje paralelu římského ideálu pokojného soužití ve středověku. Klade důraz na setkání římské kultury a křesťanství, jež se v pozdější době stává nositelem dnes už „klasických hodnot“. Ke zkoumání antického světa se Evropa vydávala vždy, když se snažila najít novou cestu do budoucna. Dahlheim se k tomuto trendu staví s lehce ironickým nadhledem a dokazuje, že přílišná idealizace řeckých a římských vzorů může vést k určitému otupění.

Kniha je vhodná pro každého, kdo prošel hodinami dějepisu na základní škole. V textu se objevují i cizojazyčné, nejčastěji latinské pojmy, kterých se ovšem čtenář nemusí obávat, neboť je v knize uveden i jejich překlad. Co se týče informačního aparátu, je velmi bohatý a stojí za povšimnutí. Nachází se v něm poznámky, seznam použité literatury a zkratk, časová tabulka, jmenný rejstřík a rejstřík místních názvů. Vlastní obsah je rozdělen do osmi kapitol a třiceti podkapitol s jistou logickou posloupností. Zpracování ve všech kapitolách je vedeno v dostatečné hloubce.

První kapitola poskytuje myšlenkový základ, jakýsi výchozí bod pro další čtení. Zamýšlí se nad spojitostí dnešní a antické Evropy. „Dějiny Evropy, které by se nebyť antiky ani nerozběhly, začínají antickým Římem.“ (s. 10). Dále poukazuje na to, že to byla právě města, která byla směrodatná pro tehdejší společnost. Tam se utvářela politika, probíhaly bujaré radovánky, ale byla to i místa bídy a starostí.

Druhá kapitola je věnována snaze Říma o vybudování míru a monarchie. „Když skončila válka, stvořili z potu a krve svých poddaných opravdu nový svět, který znamenal pro většinu víc než onen ztracený.“ (s. 23). Pochopitelně ne všude přijímali nový řád s otevřenou náručí, a tak místo květů růží se na Římany sypaly šipy a kameny. Nejdřív musí zaznít polnice, až poté harfa. Dozvídáme se zde také, jaký význam měl vliv řecké kultury na římskou.

Třetí kapitola obsahuje vcelku podrobný popis urbanizační politiky západní a střední Evropy, kategorizaci měst a popis dvou zákonů, které císař vydal pro své místodržící. Císař ovšem nezůstával bez povinností. I jeho úkolům zde autor věnuje určitý prostor.

Další dvě kapitoly se zabývají opět problematikou měst, tentokrát více do hloubky a konkrétněji. „Jistě, ve velkých městech byly vznešené a méně vznešené části, ale přísné dělení na chudé a bohaté čtvrti zakazoval zákon sociálního uspořádání, který předurčoval prosté lidi ke službě urozeným a urozené lidi zase k hájení prostých a doslova tak nutil obě skupiny, aby žily blízko sebe.“ (s. 72). Pozornost je zde věnována císařům a jejich roli při utváření podoby města, a dále pak chrámům, ať už pohanským nebo později křesťanským. Shrnuje témata jako občanství, vojsko, veřejný a soukromý prostor.

Šestá kapitola popisuje chápání barbarů v tehdejší svět. „Obyvatel Středomoří žije ve městech, kdežto barbar nezná plánovitě založená sídliště, vyšší stavitelství ani žádné formy komunikace hodné člověka. První žije pod ochranou práva a pořádku v místě zkrášleném chrámy,

amfiteátry a fory, druhý živoří v bídnych poměrech, bydlí v chatřích nebo hnojem zakrytých jamách a potuluje se z místa na místo.“ (s. 130).

V předposlední, sedmé kapitole se pojednává o změnách, které nastaly ve středomořském prostoru. Jsou zde zmiňovány důvody, proč se aristokracie přesouvá na venkov, proč získávají biskupové ve městech stále více na významu, jak Muhammad podnikl výpad z pouště a okolnosti rozštěpení říše na západní a východní část.

V závěrečné kapitole autor shrnuje přínos antiky a popisuje různé variace jejího vzkříšení, jež se v dějinách odehrály.

Celkový dojem z knihy je kladný. Obsah není jen sbírkou suchých dat a faktů, ale i zajímavých postřehů a myšlenek. Bohužel někdy tento dojem kazí pocit, že některé myšlenky jsou rozváděny do detailů a tím zbytečně natahovány. Osobně oceňuji velice bohatý soupis zdrojů, z nichž autor čerpal nebo na které odkazuje. Zaujalo mě především množství pramenů přímo z období antiky. Stylisticky se nejedná o převratné dílo, ale díky rozumnému rozsahu by se mohlo stát pro člověka majícího zájem o problematiku starověku objektem pozornosti.